

Article Info/Makale Bilgisi

✓Received/Geliş:21.02.2020 ✓Accepted/Kabul:19.05.2020

DOI: 10.30794/pausbed.692219

Araştırma Makalesi/ Research Article

İşler, İ. (2020). "Bireylerin Vergi ve Bağış Konusundaki Tutumlarının Güven Kapsamında Değerlendirilmesi: Pamukkale Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma" *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 40, Denizli, s. 333-345.

BİREYLERİN VERGİ VE BAĞIŞ KONUSUNDAKİ TUTUMLARININ GÜVEN KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ: PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA

İsmail İŞLER*

Özet

İnsanların gönüllü vergi ödeme motivasyonlarını etkileyen unsurlar; vergi sistemindeki karmaşıklık, sosyal ve demografik etkiler, dini inanç ve ahlaki değerler, ceza oranları ve denetim, vergi affı, mali danışmanların etkisi ve hükümetlere olan güven ve yolsuzluk şeklinde 7 başlık halinde sıralanabilir. Çalışmada bireylerin vergi ödeme veya ödememe davranışının altında yatan etkenler üzerinde durulmaktadır. Bu kapsamda bireylerin düşüncelerini anlayabilmek için geleceğin mükellefleri olan üniversite öğrencilerinin düşünceleri araştırılarak, insanların ceplerinden karşılıksız olarak yaptığı ödemeler olan vergi ödeme ve bağış yapma konusundaki tutumları incelenmiştir. Bu tutumlarının daha iyi anlaşılabilmesi için Pamukkale Üniversitesinde okuyan 666 üniversite öğrencisi ile yüzyüze anket çalışması uygulanmış olup, yapılan analizler sonucunda bireylerin genel vergi algısı ve bireylere yardım konusundaki tutum ortalamalarının yüksek çıktığı görülmüştür. Ancak bununla beraber uygulanan vergi sistemi algısı ortalaması düşük çıkarken, cevaplayıcıların vergi oranları ve vergi yükünü yüksek buldukları, vergi sistemini ise adaletsiz gördükleri bulgularına ulaşılmıştır. Genel güven düzeylerine göre değişken ortalamaların karşılaştırıldığı ANOVA testi sonuçlarına göre ise güven düzeyleri yüksek olan bireylerin, uygulanan vergi sistemi algısı ve hayır kurumlarına yardım ortalamaları da yüksek çıkmaktadır. Bununla birlikte insanların güven düzeyleri ne olursa olsun bireylere yardım etme konusunda pozitif olduğu ve vergi algısının yüksek olduğu görülmüştür. Ancak sistemin içine kurumların girdiği durumda güven düzeylerinin düştüğü görülmektedir. Yani insanlara bağış yapma konusunda pozitif olan bireylerin, işin içine kurum girdiği zaman güven düzeyleri düşmekte, aynı şekilde vergi algısı pozitif olan bireylerde de, konu uygulanan vergi sistemine gelince bakış açılarının negatife döndüğü görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Vergi, Vergi Algısı, Vergi Motivasyonu, Bağış.

JEL Kod: H20, H21, H26.

EVALUATION OF INDIVIDUALS' ATTITUDES ABOUT TAX AND DONATION WITHIN THE SCOPE OF TRUST: A RESEARCH ON PAMUKKALE UNIVERSITY STUDENTS

Abstract

The factors affecting people's motivation to pay voluntary taxes can be listed in 7 headings: complexity in the tax system, social and demographic impacts, religious beliefs and moral values, penalty rates and supervision, tax forgiveness, the influence of financial advisers, and trust in governments and corruption. The study focuses on the factors underlying the behavior of individuals paying or not paying taxes. In this context, in order to understand the thoughts of individuals, the opinions of university students, the taxpayers of the future, were investigated and their attitudes towards tax payments and donations,

*Öğr. Gör. Dr. , Pamukkale Üniversitesi Çal Meslek Yüksekokulu, Vergi ve Muhasebe Programı, DENİZLİ.
e-posta:iisler@pau.edu.tr, (orcid. org/0000-0002-9666-130X)

which are the unpaid payments made by people from their pockets, were examined. In order to better understand these attitudes, a face-to-face survey was conducted with 666 university students studying at Pamukkale University, and as a result of the analyses, it was observed that the average of individuals' overall tax perception and attitudes towards helping individuals were higher. However, while the average perception of the tax system applied was low, the respondents found the tax rates and tax burden to be high and the tax system to be unfair. According to the results of the ANOVA test, where variable averages are compared according to the general trust levels, the perception of the tax system applied to individuals with high trust levels and the averages of aid to charities are also higher. However, regardless of the level of trust of people, it is seen that they are positive about helping individuals and their tax perception is high. However, it is seen that trust levels have decreased when institutions have entered the system. In other words, the trust levels of individuals who are positive about donating to people decrease when the institution enters into the business, and in individuals whose tax perception is positive, it is observed that their viewpoints turn negative when it comes to the tax system applied.

Keywords: *Tax, Tax Perception, Tax Motivation, Donation.*

JEL Kod: *H20, H21, H26.*

Faydalarını maksimize etmeyi amaçlayan rasyonel insanın karşılıksız olarak ceplerindeki parayı verdikleri iki olgudan söz edilebilir, bunlar ödedikleri vergiler ve yaptıkları bağışlardır. Devletin kamu harcamalarını karşılamak üzere cebri olarak topladığı en önemli ve en büyük gelir kaynağı olan vergi, devletin bekası için olmazsa olmaz bir gelir kaynağıdır. Bireyler vergi öderken ceplerindeki para eksilmektedir. Dolayısıyla birey acı çekmekte ve gönüllü ödenebilir vergi için içsel motivasyonunu sağlayamamaktadır. Aynı şekilde bireyler bağış yaptıklarında da ceplerinden para eksilmektedir. Ancak ceplerinden eksilen bu para, yani yaptıkları bağış dolayısıyla aynı acıyı yaşamadıkları görülmektedir. Acaba sadece cebinden eksilen para dolayısıyla mı halk vergiden kaçınmakta veya vergi kaçırılmaktadır? Bu acı kadar hatta bu acıdan daha önemli bir sebep de, toplanan vergilerin açık ve net olarak nereye gittiği veya rasyonel kullanılıp kullanılmadığı konusundaki belirsizlikler midir?

Çalışmanın amacı, devletin kamu harcamalarının yüzde 90'ını karşıladığı, olmazsa olmaz kamu gelirlerinden olan vergiyi ödeme konusunda bireylerin tutum ve davranışları üzerine araştırmalar yaparak, gönüllü ödenen vergi miktarının nasıl arttırılabileceği konusunda analizler yapmaktır. Sosyal sermaye bileşenlerinden biri olan, bireylerdeki güven derecelerinin, hayır vesilesi ile yaptıkları bağışları ve vergi ödemedeki gönüllülüğü nasıl etkilediğini ölçerek, insanlardaki güven derecesinin zayıflığı, yaptıkları bağışlar ve vergi konusundaki gönüllü ödenebilirliği etkilemekte midir? Sorularına cevap aramak araştırmamızın odak noktasını oluşturmaktadır.

Bireylere veya hayır kurumlarına karşılıksız bağışta bulunan insanlar, yine karşılıksız olarak alınan vergi söz konusu olduğunda aynı cömertliği göstermekte midir? Bu amaç doğrultusunda Pamukkale Üniversitesinde farklı fakültelerde okuyan 666 öğrenciye yönelik yüz yüze anket uygulaması yapılmıştır. Yapılan ankette insanlar arasındaki güven derecesinin hayır vesilesi ile yapacağı bağışları ve ödeyeceği vergiyi nasıl etkilediğine ilişkin sorular bulunmaktadır.

2. VERGİ KAVRAMI VE VERGİ MOTİVASYONLARI

Anayasanın 73. Maddesinde düzenlenen vergi ödevine göre; *“kamu harcamalarını karşılamak üzere herkes, mali gücüne göre, vergi ödemekle mükelleftir. Toplanan verginin adil ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacını oluşturmaktadır. Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır. Bu yükümlülükler üzerinden yapılacak muafiyet, istisna ve indirim oranlarındaki değişiklik yapma yetkisi kanunda belirtilen sınırlar içinde Cumhurbaşkanına aittir”*.

Buradan hareketle verginin tanımı, devlet veya vergi toplama yetkisine sahip kamu tüzel kişileri tarafından, devletin egemenlik gücüne dayanılarak, mali, ekonomik ve sosyal amaçlar ile yükümlülüklerden, bireylerin mali güçlerine göre, bireysel karşılığı olmaksızın, kanunlara uygun şekilde ve hukuki cebir altında alınan parasal ödemelerdir şeklinde ifade edilebilir (Tosuner ve Arıkan, 2014:47).

Vergi ödeme konusundaki içsel uyum olarak da ifade edebileceğimiz vergi motivasyonu, kamu harcamalarının karşılanabilmesi için herkesin gelir ve servetleri üzerinden, kanunlarda belirtilen oranlarda katkıda bulunmaları gerekliliğinin farkında olmaları şeklinde ifade edilebilir(Mutlu ve Taşçı, 2013:216).

İnsanların ne için vergi ödeyeceği literatürde ilgiyle üzerinde durulan bir konudur. “İnsanların niçin vergi ödeyeceği sorusunun sorulma nedeni, vergilerin zorunlu olarak ödendiği düşüncesinin mükellef davranışlarını açıklamakta yetersiz kalmasıdır. Nitekim denetimlerin yeterli seviyede olmamasına rağmen toplumun büyük bir kısmı vergilerini düzenli olarak ödemektedir. İnsanların vergi ödemelerini sağlayan farklı etkenlerin de olduğu kabul görmüş bir görüştür. Yakalanma riskiyle karşılaşma olasılığının çok düşük olmasına rağmen insanların düzenli bir şekilde vergi borçlarını ödemelerini yani vergiye gönüllü uyumlarını açıklayan en önemli husus, vergiye karşı içsel motivasyon şeklinde ifade edebileceğimiz vergi ahlakıdır. İçsel motivasyon kavramı, dışsal bir zorlama olmaksızın vergiyi istekli bir şekilde ödeme şeklinde ifade edilebilir(Tosuner ve Demir, 2007:9).

2.1.Vergi Motivasyonlarına Yönelik Yapılan Çalışmalar

Vergi ödeme konusundaki davranışlara yönelik yapılan çalışmalarda, 2005 yılında James Alm ve Benno Torgler tarafından 14 ülkede yapılan bir araştırmada, en yüksek vergi ahlakının Amerika Birleşik Devletleri’nde olduğu ortaya konulmuştur. Aynı çalışmada sırasıyla Avusturya ve İsviçre, ABD’yi takip etmiştir. Yine Benno Torgler tarafından yapılan çalışmada ISSP (Uluslararası Sosyal Anket Programı) verileri kullanılarak İsviçre üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Yapılan bu çalışmada vergi ahlakı ve eğitim arasında pozitif bir ilişkinin varlığı ve dini inancın seviyesinin vergi ahlakını arttırdığı tespit edilmiştir. Torgler ve Schneider’ın yaptığı çalışmada İsviçre ve İspanya’da dini ve kültürel farklılıkların vergi ahlakını etkilediği, din unsurunun özellikle Hindularda, Katoliklerde ve Budistlerde vergi ahlakını arttırdığı ve insanların yaşlandıkça vergi ahlakının artış gösterdiği belirlenmiştir. Gökbunar, Selim ve Yanıkkaya tarafından 2007 yılında “Türkiye’de vergi ahlakını belirleyen faktörler” konusunda yapılan çalışmanın sonuçlarına göre; insanlarda yaş arttıkça ve dindarlık arttıkça vergi ahlakı da artmaktadır. Bununla birlikte serbest meslek ile uğraşanlarda vergi ahlakının daha düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir(Bilgin, 2011:169). Scholz ve Pinney tarafından 1995 yılında 445 mükellef verileri ile yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre; Denetimin, hile yapma eğiliminde olan mükellefleri etkilediği ancak görevini düzenli yerine getiren mükellefleri ise etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır (Scholz ve Pinney, 1995:490).

Valerie Braithwaite, Kristina Murphy ve Monica Reinhart’ın 2007 yılında Avusturalya’da yaptıkları, vergilendirme tehdidi, motivasyonel duruşlar ve duyarlı düzenleme isimli makalede, rastgele seçilen 3.253 mükellef ve vergi idaresi ile çatışma içinde olan 2.292 mükellefe yönelik anket uygulamışlardır. Çalışmanın sonucuna göre, halk idare tarafından baskı altına alındığını ve kontrol edilmeye çalışıldığını düşündüğü zaman idare ile çatışmaya girebilmektedir. Araştırma, vergi düzenlemelerine karşı bireylerin tepkilerine duyarlı olunmasının, duyarlı bir düzenleyici yaklaşımın etkili bir şekilde uygulandığı takdirde daha olumlu bir sonuç elde edilebileceğini söylemektedir. Bununla birlikte ahlaki düşünmenin güçlendiği durumda mükellefinde uyumunun arttığı görülmüştür.

Organ ve Yegen tarafından 2013 yılında yapılan araştırmada ise vergi ahlakı ve vergi bilincini etkileyen faktörler, bireysel faktörler ve çevresel faktörler çerçevesinde incelenmiştir. Organ ve Yegen’e göre bireysel faktörler, mükelleflerin tutumları, vergi yükü, devlete olan güven, iktidara olan bakış açısı, aile ölçeği, dini inanç, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, medeni durum, ırksal özellikler, mükellefin mesleği ve mükelleflerin kamu harcamaları konusundaki düşünceleri şeklinde sıralanmaktadır. Çevresel faktörler ise vergi sisteminin karışık yapısı, vergi mevzuatlarındaki değişiklikler, vergi afları, vergi oranları, vergi idaresinin etkinliği, vergi denetimleri ve muhasebe danışmanlarının etkisi şeklinde sıralanmıştır(Organ ve Yegen, 2013:244).

Aktan (2012) vergiyi gönüllü ödeme tercihlerini belirleyen faktörleri, ahlaki faktörler, kültürel faktörler, kurumsal faktörler, hukuki faktörler, siyasal faktörler, idari faktörler, psikolojik faktörler ve dinsel faktörler çerçevesinde incelemiştir(Aktan, 2012:5). Kitapçı (2011) vergi motivasyonlarını hırs, rekabet, sempati ve antipati gibi duygusal motivasyonlar, yaşam alışkanlıkları gibi geleneksel motivasyonlar, dini, etik ve politik değer yargıları gibi değere dayalı motivasyonlar ve amaçlara dayalı motivasyonlar çerçevesinde incelemiştir(Kitapçı,2011:96). Mutlu ve Taşçı 2013 yılındaki çalışmalarında vergiye gönüllü uyuma ilişkin etkenleri vergi afları, demografik faktörler, gelişmişlik seviyesi, vergi kanunlarının içeriği, vergi denetimleri ve vergi idarelerinin etkinliği şeklinde

sıralamışlardır. Çelikkaya ve Gürbüz ise çalışmalarında vergiye gönüllü uyumu etkileyen faktörleri vergi oranları, sosyal ve demografik özellikler, gelir düzeyi, ceza oranları ve denetim sıklığı, subjektif ve objektif ölçüler, mali danışmanlar, ahlaki ve sosyal dinamikler ve vergi sisteminin karmaşıklığı ile vergi affı şeklinde 7 grup halinde sıralamışlardır. (Çelikkaya ve Gürbüz,2006:127)

Çalışmamızda gönüllü ödenebilir vergi miktarını belirleyen motivasyonları, vergi oranları ve gelir düzeyi, vergi sisteminin karmaşıklığı, demografik ve sosyal etkenler, dini inanç ve ahlaki değerler, ceza oranları ve denetim, vergi affı, mali danışmanların etkisi, hükümetlere güven ve yolsuzluk oranları başlıkları çerçevesinde inceleyeceğiz.

2.2. Gelir Düzeyi ve Vergi Oranlarının Gönüllü Vergi Ödeme Motivasyonuna Etkisi

Bireylerin gelir düzeyinin vergi motivasyonu üzerine etkisi, vergi yükümlülerinin risk alma düzeyleri ve vergi oranlarındaki yüksekliğe göre değişmektedir. McGee tarafından 2007 yılında yapılan çalışmaya göre bireylerin gelir düzeyi arttıkça vergi yükümlülüklerini yerine getirme düşünceleri azalmaktadır. Farklı bir ifade ile gelirin yükselmesi, daha düşük vergi ahlaki eğilimine yol açmaktadır. Yüksek gelire sahip gruplar, gelirleri arttıkça daha fazla vergi ödedikleri için tepki göstermekte ve ödediği vergiye göre daha fazla fayda sağlayan mükelleflerin varlığı sebebiyle vergilemede daha çok hile yapmaktadırlar(Saygın vd., 2015:24). Vergi kayıp ve kaçığının en önemli nedenlerinden biri de, vergi oranlarının yüksek olması sayılabilir. Yüksek vergi oranları mükellef davranışlarını etkilemekte ve vergi kaçakçılığını teşvik etmektedir. Bu davranışın mükelleflerin vergiye karşı gösterdikleri tepkinin bir sonucu olduğu söylenebilir ve vergi matrahını azaltarak gelir kaybına sebep olmaktadır. Bununla birlikte vergi oranlarının düşük olması mükellefleri vergi kaçırma ve vergiden kaçınma gibi davranışlardan uzaklaştırarak, vergi tabanının genişlemesine katkı sağlamaktadır(Oral, 2011:405).

2.3.Vergi Sistemindeki Karmaşıklığın Gönüllü Vergi Ödeme Motivasyonuna Etkisi

Vergi sistemindeki karmaşıklığın azaltılarak daha sade bir yapıya kavuşturulması yolsuzlukların faaliyet alanını sınırlamak için en etkili yöntem olduğu kabul görmüş bir görüştür. Az sayıda vergi, az sayıda muafiyet, kaynaktan kesintisinin daha fazla uygulanabilirliği, net kurallar, denetim elemanlarının takdir yetkisinin dar olması, öngörülebilir gelire dayalı asgari vergi oranları vergi sistemindeki şeffaflığı sağlayacak ve sistemin karmaşıklığını ortadan kaldıracaktır(Gediz, 2011:405).

2.4. Sosyal ve Demografik Faktörlerin Gönüllü Vergi Ödeme Motivasyonuna Etkisi

Sosyal yapı ve bireylerin davranışları etkileşim halinde olan ve birbirini şekillendiren bir durumdur. Bununla beraber bireyin medeni durumu, aile yapısı, yaşı, cinsiyeti, eğitim düzeyi gibi demografik özelliklerin vergi uyumu üzerinde etkili olduğu söylenebilir(İpek ve Kaynar, 2009:118). Bununla birlikte insanların birbirine olan güveni, insanların devlete güveni, gönüllü ödenebilir vergi miktarını etkileyen önemli bir unsurdur.

2.5.Dini İnanç ve Ahlaki Değerlerin Gönüllü Vergi Ödeme Motivasyonuna Etkisi

Yapılan çalışmalarda vergi yönetimine karşı olumsuz davranışlar içinde olan mükelleflerin daha fazla vergi kaçırma eğiliminde olduğunu söylemektedir. Vergi kaçırmanın haklılığına inanan mükellefler vergi kaçırma eğiliminde, tam tersi düşünceye sahip mükellefler ise doğru beyanda bulunma eğiliminde olmakta yani inançlarına uyumlu ve rasyonel bir durum içinde bulunmaktadırlar(Çelik, 2015:99). Dini inançların mükellefleri vergiye karşı uyumlu davranışları konusunda içsel olarak motive eden çok önemli bir etken olduğu söylenebilir. Yapılan çalışmalarda genellikle din ile ahlâk arasında pozitif bir ilişki olduğu kabul edilmektedir. Toplumların ahlaki değerlerinin oluşumunda gerek tek tanrılı dinler gerekse diğer dinler önemli birer kaynak olmuşlar ve birçok ahlâk kuralı dini motiflerle öne çıkmıştır. Bu sebeptendir ki, ahlâk gibi soyut ve sonradan öğrenilen bir kavramı araştırırken, dini inançların üzerinde önemle durulması gerekmektedir. Bilhassa içinde bulunduğumuz İslam toplumu açısından bakıldığında, ahlaki değerlerin önemli bir kısmının İslâm dini tarafından emredildiğini söylemek mümkündür. Bu sebeple dini inançlarına bağlı bir yükümlü, dini kurallara göre toplanacak bir vergiye karşı olumlu bir uyum sağlayacağı ve bu ödevi bağlılıkla yerine getireceği söylenebilir. Mükelleflerin vergiye karşı tutum ve davranışlarını etkileyen faktörler incelendiğinde din olgusu önemli unsurlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. İnanç gerektirdiği kurallar bireylerce kolaylıkla benimsenebilmektedir. Çünkü inanç kişilere tamamen bir teslimiyet yüklemektedir. Toplanan vergileri kamunun sunmuş olduğu mal ve hizmetlerin karşılığı

şeklinde görebilen ve devlete güvenen mükellefler, ödeyeceği vergiyi vicdani bir sorumluluk olarak görebilecek, vergi ödemeyi bir ödev olarak düşünecektir(Doğan, 2017:19).

2.6.Ceza Oranları ve Denetimin Gönüllü Vergi Ödeme Motivasyonuna Etkisi

Yapılan çalışmalarda vergi ahlakı belirsizlik altında verilen rasyonel bir karar şeklinde ifade edilmektedir. Yani vergi kaçakçılığı vergi ödevini yerine getirmeme veya daha az vergi ödeme şeklinde sonuçlanan, yakalanma riski bulunan ve cezai müeyyide ile neticelenebilen bir çeşit kumardır. Mükellefler vergi ödevini gönüllü olarak ödeme davranışını sergileyebildiği gibi cezalandırılma riskine rağmen vergi ödevini yerine getirmeme davranışını sergileyebilirler(Bilgin, 2011:262). Vergi denetiminin temel amacı vergi tabanını genişleterek, vergi kayıplarını ve kaçaklarını minimum seviyeye hatta mümkünse sıfıra indirmektir. Şüphesiz denetimlerin sıklığı ve ceza oranlarının seviyesi vergi kaçırmaya teşebbüs eden mükellef açısından önemli bir göstergedir.

2.7.Vergi Affının Gönüllü Vergi Ödeme Motivasyonuna Etkisi

Vergi afları konusundaki çalışmaları incelediğimizde vergi affı konusundaki görüşlerin af yanlısı ve af karşıtı görüşler olmak üzere iki ekseninde de taraflarının olduğunu söyleyebiliriz. Vergi affı pozitif bakan ekonomistler, vergi affının vergi gelirlerinin arttırdığını, vergi gelirlerinin tahsilâtını hızlandırdığını, vergi idarelerinin ve mali yargının iş yüklerini hafiflettiğini savunmaktadırlar. Vergi affına negatif bakan ekonomistlere göre ise vergi kaçırıcıların genellikle vergi affına katılımları dürüst mükelleflere göre oldukça azdır. Aynı zamanda vergi affının uzun vadede gelir etkisi negatiftir. Kısa süreler içerisinde çıkarılan vergi afları, vergi suçu işleyen bireyler için haksız bir vergi indirimi yaratarak mükelleflerin vergiye gönüllü uyumunu azaltmaktadır. Bununla birlikte mükellefler, gelecekte tekrar vergi affı çıkacağı beklentisine girerek daha az vergi ödeme yolunu tercih edebileceği gibi, devlete olan güveni azaltmakta ve dürüst vergi mükelleflerinin vergiye uyumunu da negatif etkilemektedir(Kargı, 2011:106).

Vergi affı genel olarak, vergi kanunlarına aykırı hareket eden bireylere uygulanan idari ve hukuki yaptırımların ortadan kaldırılması şeklinde ifade edilebilir. Vergi affından vergi mükellefi olan ya da vergi mükellefi olup da vergi ödevini yerine getirmemiş olan kişi ve kurumlar yararlanmaktadır. Vergi cezalarının affedilmesi bireyleri vergi kaçakçılığına yöneltebilir. Vergi aflarının vergi uyumuna ilişkin çok sayıda olumsuz etkileri vardır. Bir ülkede çok sık bir şekilde vergi affı uygulanması bu affın önceden tahmin edilebilmesine neden olacak ve vergi suçu işleyenler için ekonomik bir teşvik halini alacaktır. Mükelleflerin vergiye karşı tutum ve davranışlarını olumsuz yönde etkileyecek olan vergi affı, dürüst olmayan bireylerin sorumluluktan kurtarılması şeklinde bir sonuç doğuracağından vergi adaletini azaltacaktır (Tunçer, 2001:7).

2.8. Mali Danışmanların Gönüllü Vergi Ödeme Motivasyonuna Etkisi

Muhasebe meslek mensupları mükelleflere vergi ödevini yerine getirmesi konusunda iki şekilde yardımcı olabilmektedirler. Birincisi, mükellefin vergi ödevini hatasız ve eksiksiz bir şekilde yerine getirmesini sağlayabilir. İkinci olarak ise çeşitli yollarla vergi maliyetlerini düşürerek yükümlünün daha az vergi ödemesine yardımcı olabilir.

Ülkemizde mükellefler, muhasebecilerden özellikle bilgi akışında yararlanmaktadırlar ve bilgi alma ihtiyacı duydukları konuların başında “mevzuattaki değişiklikler” gelmektedir. Bireyler sosyal kural ve yükümlülüklerin karmaşıklığı karşısında sık sık uzmanların yardımlarına başvururlar, uzmanlar müşterilerinin yasal belirsizliklerini gidererek, uyumla ilgili zaman ve maliyetlerini azaltır ve yükümlülüklerine uyumu kolaylaştırırlar (Tunçer, 2005:222). Muhasebe meslek mensuplarının gönüllü ödenen vergi uyumuna etkileri iki şekilde karşımıza çıkabilmektedir. Meslek mensupları, hata oranını azaltır ve gönüllü uyumu düzenler, ikinci olarak ise müşterileri doğru beyanda bulunmama eğilimine yönlendirebilir (Çelik, 2015:98).

2.9.Hükümetlere Güven ve Yolsuzluk Oranlarının Gönüllü Vergi Ödeme Motivasyonuna Etkisi

Sosyal, siyasal ve ekonomik ilişkilerin tamamında güven duygusunun en önemli faktör olduğunu söyleyebiliriz. İtimat etme şeklinde de ifade edebileceğimiz güven duygusunu bir kişiye veya bir kuruma inanma ve yaptıklarından kuşku duymama olarak ifade edebiliriz.

Bir toplumda vergi ahlakının yüksek olabilmesi için öncelikle o toplumda yaşayanların devlete güven duyması gerekmektedir. Devlet ve vatandaş arasındaki ilişkinin daha sağlıklı olabilmesi ve vergi ödevi gibi görevlerin istekli bir şekilde yerine getirilmesi için, bireylerin en başta devlete ve kurumlarına yeterli düzeyde güvenmesi gerekmektedir. Çünkü bir sistemde bulunan kurumlara güven duyulması, mevcut sistemin meşruiyetinin bir göstergesi olup, kurumlarına güven duyulmayan bir sistem halkın nazarında adil, doğru, haklı yani meşru olmayacaktır (Tunçer, 2007:119).

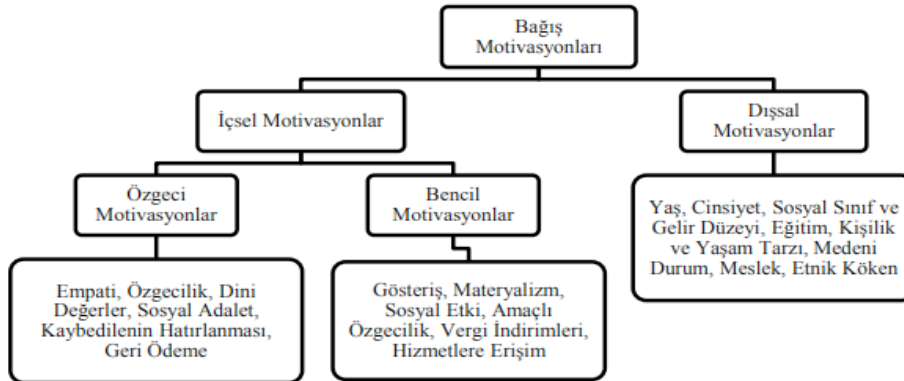
Yolsuzluk, kamu gücünün ve yetkisinin özel menfaatler doğrultusunda kötüye kullanılması” olarak tanımlanabilir (Nuri, 2015:135). Yapılan çalışmalara göre yolsuzluk algısı vergi ahlakını düşürmektedir (Bilgin, 2011:170). Yani devlet bütçesinde yolsuzluk yapıldığına inanan bireyler vergi kaçırma eğilimine girebilmektedirler.

3. BAĞIŞ KAVRAMI VE BAĞIŞ MOTİVASYONLARI

Bireylerin bağış davranışları farklı şekillerde vuku bulabilmektedir. Kişisel bağışlar aracı bir kurum olmadan vasıtasız yapılabildiği gibi yardım kuruluşları vasıtasıyla da yapılmaktadır. Bireylerin bağış yapma nedenleri farklı motivasyonlar içermektedir. “Bağış kavramı toplumsal fayda saiki ile yapılan gönüllü eylemler olarak tanımlanabilir. Bu eylemler, kişisel şekilde yapılan parasal bağışlar veya malzemeler şeklinde karşımıza çıkabildiği gibi, zaman veya uzmanlığını yapılacak hizmetlerde kullanma şeklinde de karşımıza çıkabilmektedir. Burada toplumsal fayda kavramı aile dışında yapılan eylem alanını tanımlamaktadır. Bekkers ve Wiepking (2011) bağışın örgütlü biçimi olan yardım kurumları bağlamında bağışı tanımlamışlar ve bağış davranışını “kişinin kendi ailesinin ötesinde başkalarının yararına, bir yardım kurumuna verilen para” olarak ifade etmişlerdir (Tiltay, 2014:7).

Tablo 1’de görüldüğü gibi bağış motivasyonlarını içsel ve dışsal motivasyonlar olarak ele almak mümkündür. Yaş, cinsiyet, sosyal sınıf gibi bireyin sosyo-demografik özelliklerini ilgilendiren motivasyonları dışsal motivasyonlar; empati, özgecilik, dini değerler, sosyal adalet, kaybedilenin hatırlanması, geri ödeme, gösteriş, materyalizm, sosyal etki, amaçlı özgecilik (başkalarının iyiliği için elinden geleni esirgememe durumu), vergi indirimleri, hizmetlere erişim gibi motivasyonlar ise içsel motivasyonlar olarak açıklanmaktadır (Tiltay, 2014:11).

Tablo 1: Bağış Motivasyonları

Kaynak: Tiltay a.g.e, 2014:11

TÜSEV (Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı) tarafından hazırlanan “Türkiye’de Bireysel Bağışçılık ve Hayırseverlik Araştırması” 2015 yılı raporuna göre Türkiye’nin bağışçılık karnesinin 2004 yılına göre oldukça zayıfladığı görülmektedir. Bir önceki raporun yayınlandığı 2004 yılına göre sivil toplum kuruluşlarının sayıları artmış ve daha fazla etkinlik yapar hale gelmiş olmasına rağmen bağışçılık açısından tablonun daha kötüye gittiği görülmektedir. Araştırmanın sonuçlarına göre, bir senede yapılan yardım ve bağışların kişi başı toplamı yaklaşık 228 Türk Lirası olarak gerçekleşmiştir. Bu bağışların 16,7 Türk Lirası STK’lara yapılmaktadır. En fazla bağış toplayan kategoriye ise dilenciler oluşturmaktadır. Dilencileri fitre, zekat amaçlı olanlar, akrabalara, komşulara yapılan bağışlar takip etmektedir. Araştırmadaki farklı bir bulgu ise bağış miktarlarının oldukça küçük meblağlardan oluştuğudur. Sivil Toplum Kuruluşlarına yapılan bağış oranı 2004 yılında %18 iken 2015 yılında %13 olarak gerçekleştiği görülmektedir (TUSEV).

3.1. “Sosyal Sermaye” ve “Güven” Kavramı

Sosyal sermaye, sosyal ilişkilerden kaynaklanan iyi niyetlilik durumunu yansıtan, sosyal ilişkileri ve bilgi akışını hızlandıran bir kavram olarak tanımlanabilir. Aile ilişkileri, davranış problemleri, ortak yaşam, eğitim, kamu sağlığı, demokrasi, yönetim, ekonomik kalkınma ve kolektif eylemlerden kaynaklanan problemler sosyal sermayenin araştırma sahaları olarak değerlendirilebilir (Kitapçı, 2016:110).

L. J. Hanifan tarafından ilk defa 1916 yılında dile getirilen sosyal sermaye kavramı, sosyal birimi oluşturan bireyler ve aileler arasındaki iyi beklentiler, arkadaşlık, sempati ve sosyal ilişki gibi günlük yaşam davranışları çerçevesinde tanımlanmaktadır. Sosyal sermaye tanımında birçok ölçüt kullanılmaktadır. Bu ölçütler, bireysel özgürlük, demokrasi, mahkemelerin bağımsızlığı, toplumdaki rüşvet alma oranı, grevler, öğrenci hareketleri, protestolar, tutuklu sayıları, kredi kullanma derecesi, hükümete ve sendikalara olan güvenin derecesi, toplumsal etkinliklere katılım, aile ve arkadaşlık bağlantıları, komşuluk ilişkileri, farklılıklara tolerans gösterme, iş bağlantıları, şiddet oranları, suç oranları, intihar oranları, boşanma oranları, çocukların televizyon izleme oranı, çocuk sağlığı ve eğitimin kalitesi ve STK'ların yaygınlık dereceleri şeklinde sıralanabilir (Aslan, 2016:185). Sosyal sermaye ve güven kavramı arasındaki ayrılmaz ilişki ise Coleman, Putnam ve Fukuyama tarafından açıklanmıştır. Coleman'a göre; Yüksek güvene sahip toplumlar sosyal sermaye açısından zengindir. Bu nedenle güven kavramıyla sosyal sermaye arasında doğrudan ilişki olduğu ileri sürülebilir (Başak & Öztaş, 2010;35). Coleman'a göre sosyal sermaye üretilemez onun yerine diğer etkinliklerin yan ürünüdür; bu bağlamda da ekonomik anlamda bir sermaye yerine, bunun bir dışsalık olduğunu söylemek daha mümkündür (Balci, 2015:2) Güven kavramı kişisel güven, ahlaki güven ve sisteme güven şeklinde üçlü bir sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır (Yay, 2018, 110).

Stratejik (Kişisel) Güven; İnsanların günlük deneyimlerinden elde ettiği ve yalnız kan bağıyla bağlı olduklarına veya tanıdıklarına ve kendilerine benzeyen kimselere karşı duydukları güvendir.

Genel (Ahlâki) Güven; Bireylerin yalnız kan bağıyla bağlı oldukları veya tanıdıkları ve kendilerine benzeyen kimselere değil, özellikle kendi yakın çevreleri dışındaki kimselere (yabancılara) duydukları güvendir.

Kurumsal (Sisteme) Güven; Bireylerin siyasal, toplumsal ve ekonomik kurumlara ve sisteme güvenlerini ifade etmektedir.

4. UYGULAMA

4.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı insanların doğrudan bir karşılık almadan, ceplerinden karşılıksız olarak verdiği vergi ve bağış konusundaki tutumlarını, bireylerin güven dereceleri çerçevesinde karşılaştırmaktır. Çalışmamızda; Acaba insanlar birbirlerine güveniyorlar mı? Kurumlara güveniyorlar mı? Bu güven dereceleri gönüllü vergi ödemelerini ve yardıma muhtaç insanlara yardım etmelerini etkiliyor mu? Hatta vergi algısı düşük olmasına rağmen insanlara ve hayır kurumlarına karşı yardım konusundaki tutumları yüksek mi? gibi sorulara cevaplar aranmaktadır.

4.2. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada veri toplamak amacıyla yüzyüze anket yöntemi kullanılmıştır. Bu çerçevede toplam 666 anket analizlerde kullanılmıştır. Cevaplayıcıların %62,2'si kadın olup tüm cevaplayıcıların yaşları ise 18 ile 28 arasında değişmektedir. Anket cevaplayıcıları Pamukkale Üniversitesi lisans öğrencileridir. Örneklem yöntemi olarak ise kolayda örneklem yöntemi kullanılmıştır.

Kullanılan anket (Ek 1), 26 sorudan oluşan üç ölçek ile demografik bilgiler içeren sorulardan oluşmaktadır. Birinci ölçekteki (Sağlam, 2013:325) ilk 11 soru bireylerin vergi algısını ölçmekte olup, vergi üzerinde neler düşündüğü, vergi ödemenin veya ödememenin nasıl sonuçlara yol açabileceği üzerine sorulardan oluşmaktadır. 12 ile 20 arasındaki sorulardan oluşan ikinci ölçekte (Webb vd., 2000:203) ise bireylere ve hayır kurumlarına yardım konusunda tutundukları tavır ölçülmektedir. 21-26 arasındaki sorulardan oluşan üçüncü ve son ölçek (Yamagishi ve Yamagishi, 1994:147) ise genel güven ölçeği olup bireylerin birbirlerine olan güven derecelerini, güven duyguları üzerine düşüncelerini anlamaya yönelik sorular sorulmuştur.

Uygulanan üç ölçek için de güvenilirlik ve faktör analizleri yapılmıştır. Vergi algısı için uygulanan içtutarlılık analizinde 11. Sorunun düzeltilmiş madde toplam korelasyonunun çok düşük olması nedeniyle bu madde daha sonraki analizlere dahil edilmemiş, ölçekten çıkartılarak tekrar güvenilirlik analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda içtutarlılık katsayısı (Cronbach's Alpha) 0,723 olarak bulunmuştur. Daha sonra gerçekleştirilen faktör analizi bulgularına göre ölçeğin iki faktörlü yapıya sahip olduğu görülmüş faktörlerin altındaki sorular incelendiğinde faktörlerden birinin vergi algısını (Soru:1-23-4-5-6-10) diğerinin ise uygulanan vergi sistemine bakış açısını (Soru:7-8-9) ölçtüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Yardım ve hayır kurumlarına yönelik tutum ölçeğinin güvenilirlik analizi sonucunda ölçekte yer alan bir maddenin düzeltilmiş madde toplam korelasyonunun düşük olduğu görülmüş bu madde (17. Soru) çıkarılarak tekrar güvenilirlik analizi yapılmış ve içtutarlılık katsayısı (Cronbach's Alpha) 0,725 olarak bulunmuştur. Daha sonra yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin iki faktörlü yapıya sahip olduğu anlaşılmıştır. Faktörler ve içerdiği soru maddeleri alıntı yapılan (Webb vd.) çalışmadaki boyutlar ve içerdiği soru maddeleri ile birebir uyumaktadır. Buna göre boyutlardan biri diğer insanlara yardıma yönelik tutum bir diğeri ise hayır kurumlarına yönelik tutumu ölçmektedir.

Genel güven ölçeğinin güvenilirlik analizi sonucunda ölçekte yer alan bir maddenin düzeltilmiş madde toplam korelasyonunun düşük olduğu görülmüş bu madde (25. Soru) çıkarılarak tekrar güvenilirlik analizi yapılmış ve içtutarlılık katsayısı (Cronbach's Alpha) 0,762 olarak bulunmuştur. Daha sonra yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin tek faktörlü bir yapıya sahip olduğu görülmüştür.

4.3. Bulgular

Araştırmada kullanılan üç ölçek için cevaplayıcıların genel ortalamaları Tablo 2’de gösterilmektedir. Ortalamalar incelendiğinde en yüksek değerlere sahip değişkenlerin “Bireylere Yardım” ve “Genel Vergi Algısı” olduğu görülmektedir. En düşük ortalamaya sahip değişken ise “Uygulanan Vergi Sistemi Algısı”dır. Yani cevaplayıcıların genel vergi algısı yüksek çıkmaktadır. Ancak vergi algısı yüksek çıkmasına rağmen cevaplayıcılara göre; ülkemizde vergi oranları ve vergi yükü yüksek, vergi sistemi ise adaletsizdir. Ölçek ortalamaları ile yapacağımız bir diğer analiz sonucu ise yardıma muhtaç insanlara yardım konusunda bireylerin duyarlılığı oldukça yüksektir.

Tablo 2: Ölçeklerin Genel Ortalamaları

DEĞİŞKENLER	ORTALAMALAR (N=666)
Genel Vergi Algısı	3,82
Uygulanan Vergisi Sistemi Algısı	1,78
Bireylere Yardım	4,37
Hayır Kurumlarına Yardım	3,25
Genel Güven	2,64

Araştırma kapsamında cinsiyete göre değişken ortalamalarının farklılık analizi (t testi) gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 3’te yer almaktadır. Bulgulara göre sırasıyla “Uygulanan Vergi Sistemi Algısı”, “Bireylere Yardım” ve “Genel Güven” ortalamaları cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Bu sonuca göre, kadınların uygulanan vergi sistemi algısı ortalamaları ve bireylere yardım ortalamaları erkeklere göre daha yüksektir. Genel güven açısından ise erkeklerin genel güveninin kadınlara oranla daha yüksek olduğu söylenebilir. Diğer yandan “Genel vergi algısı” ve “Hayır Kurumlarına Yardım” ortalamaları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 3: Cinsiyete göre değişken ortalamalarının farklılık analizi (t testi)

Değişkenler	Cinsiyet		P
	Kadın	Erkek	
Genel Vergi Algısı	3,81	3,86	>0,05
Uygulanan Vergisi Sistemi Algısı	1,89	1,62	<0,01
Bireylere Yardım	4,41	4,31	<0,05
Hayır Kurumlarına Yardım	3,29	3,20	>0,05
Genel Güven	2,59	2,74	<0,05

“Genel Güven Düzeylerine Göre Değişken Ortalamaların Karşılaştırılması” na yönelik farklılık testi (ANOVA Testi) analizi sonuçları Tablo 4’te gösterilmiştir. Sonuçlar genel olarak incelendiğinde uygulanan vergi sistemi algısı ve hayır kurumlarına yardım ortalamaları genel güven düzeylerine göre farklılık göstermektedir. Bu sonuçlara göre genel güven düzeyi yüksek olan bireylerin, uygulanan vergi sistemi algısı ve hayır kurumlarına yardım ortalamaları da daha yüksektir. Diğer bir ifade ile insanların hayat içerisinde diğer insanlara yönelik güveni düştükçe uygulanan vergi sistemine yönelik algısı ve hayır kurumlarına bağış yapmaya yönelik olumlu tutumu da düşmektedir. Genel vergi algısı ve bireylere yardım ortalamaları ise genel güven düzeylerine göre farklılık göstermemektedir. Yani insanların genel güven düzeyleri ne olursa olsun bireylere yardım etme konusuna ve vergi algısı konusuna pozitif bakış açıları bulunmaktadır. Bu teste genel olarak baktığımızda güven duygusu düşük olsa da insanlar bireylere yardım ve vergi algısı söz konusu olduğunda pozitif bakarken, işin içine kurum girdiğinde yani uygulanan vergi sistemi algısı ve hayır kurumlarına bağış durumunda bu pozitif bakış açısının negatife döndüğü görülmektedir. Buradan hareket ile bireylerin kurum ve kuruluşlara güveninin negatif olduğu söylenebilir.

Tablo 4: Genel Güven Düzeylerine Göre Değişken Ortalamaların Karşılaştırılması (ANOVA Testi)

Değişkenler	Genel Güven Düzeyleri	Ortalama	P
Genel Vergi Algısı	Düşük	3,75	>0,05
	Orta	3,85	
	Yüksek	3,93	
Uygulanan Vergi Sistemi Algısı	Düşük	1,64	<0,01
	Orta	1,81	
	Yüksek	2,13	
Bireylere Yardım	Düşük	4,39	>0,05
	Orta	4,37	
	Yüksek	4,30	
Hayır Kurumlarına Yardım	Düşük	2,98	<0,05
	Orta	3,35	
	Yüksek	3,67	

5. SONUÇ

İnsanlar hür iradeleri ile gönüllü olarak vergi ödemeyi tercih edebildiği gibi vergi ödememeyi de tercih edebilmektedirler. Tabiki bu kararda birçok içsel ve dışsal motivasyon etkili olmaktadır. İnsanların hür iradeleri ile tercih edebildikleri bir başka konu ise yardıma muhtaç insanlara yaptıkları bağışlardır. Bu bağışları da direk muhtaç kişilere yapabildikleri gibi çeşitli hayır kurumlarına da yapmayı tercih edebilmektedirler. Vergi ödeme ve bağış yapma davranışlarındaki en önemli motivasyonlardan biri de, sosyal sermaye bileşenlerinden biri olan “güven” kavramıdır.

Araştırmaya göre; güven derecesinin seviyesine bakılmaksızın tüm insanların bireylere yardıma yönelik tutumlarının farklılık göstermediği, olumlu baktığı görülmektedir. Ancak hayır kurumlarına bağış yapılması söz konusu olduğunda sadece güven dereceleri yüksek olanların tutumlarının olumlu olduğu görülmektedir. Yani işin

içine kurum girdiğinde sadece güven duygusu yüksek olanların hayır kurumlarına bağış yapmaya olumlu baktıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın bir diğer bulgusu ise; güven derecesinin seviyesine bakılmaksızın tüm insanların genel vergi algısına yönelik ortalamalarının yüksek olmasıdır. Ancak uygulanan vergi sistemine yönelik algı seviyesinde ise ortalamaların düşüklüğü göze çarpmaktadır. Yani genel olarak insanlara daha fazla güvenenlerin daha az güvenenlere göre uygulanan vergi sistemine daha olumlu yaklaşım sergiledikleri görülmektedir. Bireylere bağış ve kurumlara bağış analizinde olduğu gibi insanların genelinin vergi algısının yüksek olduğu görülürken, işin içine devlet girdiğinde yani konu uygulanan vergi sistemine geldiğinde olumlu bakış açıları tersine dönmektedir.

Son olarak, uygulanan vergi sistemine negatif tutum içinde olan bireylerin hayır kurumlarına bağış yapma konusunda da negatif tutum sergiledikleri görülmektedir. Bununla birlikte vergi sistemine olumsuz bakış açısı sergilemeler de tüm insanların yardıma muhtaç bireylere bağış yapma konusunda pozitif tutum sergiledikleri söylenebilir. Görülmektedir ki; insanlar bağış konusunda da, vergi gönüllülüğü konusunda da olumlu bakış açıları sergilerken kurum ve kuruluşlara olan güvensizlik dolayısıyla yani işin içine bir kurum girdiğinde, sisteme karşı olumsuz tutum sergilemektedirler.

KAYNAKÇA

- Aktan C. C. (2012). "Vergi Psikolojisinin Temelleri ve Vergi Ahlakı", *Çimento İşveren Dergisi*, Cilt:26, Sayı:1, İstanbul, 14-22
- Aslan S. (2016). "Türkiye'de Sosyal Sermaye Bileşenlerinden Güven Hakkında Bir Değerlendirme", *Çukurova Üniversitesi İ.İ.B.D. Cilt:17, Sayı:2, Adana, 181-204*
- Aras O. N. (2015). "Ekonomik Güvenlik ve Yolsuzluk İlişkisi: Türkiye Örneği", Ekonomik Güvenlik, Adalet Yayınları, Ankara, 133-178
- Bağışçılık Araştırması Raporu, <https://www.tusev.org.tr/usrfiles/images/sivilsayfalar.pdf>, Erişim: 10.05.2019
- Balcı S. B. (2015). Dünya Bankası Perspektifinden Sosyal Sermaye ile Kalkınma Yaklaşımları, *Planlama Dergisi*, 1-7
- Başak S. ve Öztaş N. (2010). Güven Ağbağları, Sosyal Sermaye ve Toplumsal Cinsiyet, *Gazi Ü. İ.İ.B.F. Dergisi*, 12/1, Ankara, 27-56
- Bilgin H. K. (2011). Türkiye'de vergi ahlakının belirleyicileri, *ODTÜ Gelişme Dergisi*, Sayı:38, 167-190
- Çelik V. (2015). *Vergi Uyum Maliyetleri Ve Vergi Uyumu: Konya İli Küçük İşletmelere Bir Uygulama*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, s.99
- Çelikkaya A. ve Gürbüz H. (2006), Mükelleflerin Vergiye Gönüllü Uyumunu Etkileyen Faktörlerin Analizi: Bir Alan Çalışması, *İktisat, İşletme ve Finans Dergisi*, Cilt:21, Sayı:247, Ankara, 122-139
- Deborah J. Webb, Corliss L. Green, Thomas G. Brashear, (2000), Development and Validation Of Scales To Measure Attitudes Influencing Monetary Donations To Charitable, *Journal of the Academy of Marketing Science*, March, 299-310
- Doğan S. D. (2017). Vergi Psikolojisinin Temelleri ve Vergiye Karşı Davranışları Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi, *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 2017 (3), 17-28
- İpek S. ve Kaynar İ. (2009), Demografik Faktörlerin Vergi Uyumuna Etkisi: Bir Anket Çalışmasının Sonuçları, *Maliye Dergisi*, Sayı 157, Ankara, 116-130
- Kargı V. (2011). Türkiye'de Vergi Aflarının Vergi Gelirlerine Etkisi, *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 7, Sayı 13, Zonguldak, 101-115
- Kitapçı İ. (2011). *Bir Vergi Uyum Sorunu Olarak Vergi Etiği Ve Bileşenleri*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2011, s.96.
- Kitapçı İ. (2016). Ekonomide Yenilikçi Bir Kavram: Bilişsel Sosyal Sermaye, *Maliye Dergisi*, (Temmuz-Aralık 2016), Ankara, 108-132
- Mutlu A. ve Taşçı K. (2013). Vergi Dairelerinin Mükellefe Davranış Biçimlerinin Vergilemede Gönüllü Uyuma Etkisi: Malatya Örneği, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:2, Sayı:45, 214-232
- Oral B. G. (2011). Mali Yolsuzlukla Mücadele Stratejileri: Türk Vergi Sistemi, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:16, Sayı:3, Isparta, 403-431
- Organ İ. ve Yegen B. (2013). Vergi Bilinci Ve Vergi Ahlakı Oluşumunda Muhasebe Meslek Mensuplarının Rolü: Adana Örneği, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt:27, Sayı:4, Erzurum, 241-271
- Sağlam M. (2013). Vergi Algısı ve Vergi Bilinci Üzerine Bir Araştırma İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinde Vergi Algısı ve Vergi Bilinci, *Sosyoekonomi Dergisi*, Cilt:19, Sayı:19, 315-334
- Saygın Ö., Sandalcı U. ve Sezer F. (2015). Vergi Ahlakının Belirleyicileri Bağlamında Mükelleflerin Kamu Harcamalarına Bakışı, *Maliye Araştırmaları Dergisi*, Yıl:1, Cilt:1, Sayı:3, Sakarya, 21-38
- Scholz J. T. ve Pinney N. (1995). Duty, Fear, and Tax Compliance: The Heuristic Basis of Citizenship Behavior, *American Journal of Political Science*, Vol. 39, No. 2, 490-512
- Tosuner M. ve Demir İ. C. (2007), Toplumsal Bir Olgu Olarak Vergi Ahlakı, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 9/3, Ankara, 1-20.
- Tosuner M. ve Arıkan Z. (2014). *Vergi Usul Hukuku*, Kanyılmaz Matbaası, İzmir, s.47.
- Tunçer M. (2001). Vergi Aflarının Vergi Uyumuna Etkisi, *Uludağ Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt:19, Sayı:1-2, Bursa, 6-17

Tunçer M. (2005). Vergi Yardımcılarının Vergi Uyumuna Etkisi, *Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 7/1, Ankara, 217-228

Tunçer M. (2007). Hükümet-Birey İlişkilerinin Vergi Uyumuna Etkisi ve Türkiye, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 57/3, s.119, Erişim: <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423870613.pdf>

Tiltay M. A. (2014), *Bir Tüketici Davranışı Olarak Bireysel Bağış: Bağış Motivasyonlarının Doğrudan Ve Dolaylı Bağış Üzerindeki Etkisi*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir, s.7

Yamagishi T. ve Yamagishi M. (1994). *Trust and Commitment in the United States and Japan*, 18(2), 129-166

EK 1: Kullanılan Anket Ölçeği

		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1	Vergi bir vatandaşlık görevidir	1	2	3	4	5
2	Vergi ahlaki bir konudur	1	2	3	4	5
3	Vergi kamu hizmetlerinin karşılığıdır	1	2	3	4	5
4	Herkes vergisini öderse yoksulluk kalmaz	1	2	3	4	5
5	Vergi ödemek kamu yararı sağlar	1	2	3	4	5
6	Vergi kaçırmak ahlaksızlıktır	1	2	3	4	5
7	Ülkemizde vergi yükü yüksektir	1	2	3	4	5
8	Ülkemizde vergi oranları yüksektir	1	2	3	4	5
9	Ülkemizde vergi oranları adaletsizdir	1	2	3	4	5
10	Bireyler vergi ödemese kamu hizmetleri aksar	1	2	3	4	5
11	Devletin vergi alması özel sektörü olumsuz etkiler	1	2	3	4	5
12	İnsanlar, ihtiyaç sahiplerine yardım etmeye istekli olmalıdır.	1	2	3	4	5
13	Problemleri olan sorunlu insanlara yardım etmek benim için çok önemlidir.	1	2	3	4	5
14	İnsanlar, toplumdaki diğer bireylere karşı daha yardımsever (merhametli-hayırsever) olmalıdır.	1	2	3	4	5
15	Muhtaç durumda olan (ihtiyacı olan) insanlar başkalarından destek almalıdır	1	2	3	4	5
16	Hayır kurumlarına yapılan ödemeler yerine ulaşır.	1	2	3	4	5
17	Hayır kurumlarına bağışlanan paranın önemli bir kısmı boşa harcanmıştır	1	2	3	4	5
18	Hayır kuruluşlarının (bendeki) imajı olumludur.	1	2	3	4	5
19	Hayır kuruluşları muhtaçlara (ihtiyacı olanlara) yardım etmekte oldukça başarılıdır.	1	2	3	4	5
20	Hayır kuruluşları toplum için yararlı bir işlevi yerine getirmektedir.	1	2	3	4	5
21	Çoğu kişi temelde dürüsttür	1	2	3	4	5
22	Çoğu insan güvenilirdir.	1	2	3	4	5
23	Çoğu insan temelde iyi ve naziktir.	1	2	3	4	5
24	Çoğu kişi başkalarına güvenir.	1	2	3	4	5
25	Ben güvenilirim.	1	2	3	4	5
26	Çoğu kişi, başkaları tarafından güvenildiği zaman aynı şekilde cevap vereceği anlamına gelir.	1	2	3	4	5

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Bu çalışmanın yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedirler (The authors of this article confirm that their work complies with the principles of research and publication ethics).
2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).
3. Bu çalışma, intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir (This article was screened for potential plagiarism using a plagiarism screening program).